

INFLUENȚA STATUTULUI DE GRUP ASUPRA MOTIVAȚIEI ÎNVĂȚĂRII

Olesea PLETNIOV, lector

Summary

The present research means, on one hand, to point out the importance of motivation for learning, and on the other hand, the influence of status it holds in the group of peers. Motivation is the key to success in teaching and learning for teachers, parents and experts in educational science. Theoretical data tell us that motivation for learning depends directly of status the students occupy in the group or class. This study convinces us how important it is for educators and psychologists is to check the status of each student in class and to study how does it influences motivation for learning.

Motto: „Este așa de greu, când trebuie să..., și așa de ușor, când ai o motivație!”

(Annie Gottlier)

Fenomenul învățării este în centrul preocupărilor tuturor cadrelor didactice, în special pentru că fiecare profesor își dorește ca discipolii săi nu doar să spună că învață, dar să fie dedicați și implicați cu toată inima în acest proces. Aceasta poate fi realitate, mai ales atunci când vorbim de o motivație puternică a învățării.

Motivația este cheia succesului în predare și învățare pentru dascăli, părinți sau pentru experții din domeniul științelor educației. Pornind de la Piaget la Gardner, teoreticienii mecanismelor învățării au subliniat faptul că motivația este fundamentul pe care se construiește succesul educațional.

Educația nu trebuie să doară sau să producă suferință, ci să placă, să fie de folos, să formeze cetățeni responsabili, echilibrați și motivați spre acțiune și schimbare.

A fi motivat înseamnă a acționa, a tinde spre ceva, a face ceva. Un elev care nu simte nici un impuls sau nici nevoie de a acționa este un elev nemotivat, în timp ce un elev care este activat sau energizat de a acționa spre un obiectiv, este considerat un elev motivat. Important este ca elevul să manifeste interes pentru școală, să realizeze sarcinile școlare și să-și îndeplinească obiectivele stabilite.

Există numeroase definiții ale motivației. Majoritatea acestor definiții au în comun sublinierea faptului că motivația este un ansamblu de forțe ce incită individul în a se angaja într-un comportament dat. Acest concept se raportează atât la factori interni (de personalitate sau intrinseci), cât și la factori externi (de mediu sau extrinseci). Studiarea motivației în școală a pornit din nevoia de a înțelege și utiliza factorii subiectivi care explică fluctuațiile de randament școlar [12].

Deci, diferiți autori propun diferite noțiuni ale conceptului, și iată câteva dintre ele: Al. Roșca o definește ca fiind „o totalitate a mobilurilor interne ale conduitei, fie că sunt înnăscute sau dobândite, conștientizate sau neconștientizate, simple trebuințe fiziologice sau idealuri abstracte [4, p.8]. Factorul care determină organismul să acționeze și să urmărească anumite scopuri. Orice act de conduită este motivat, chiar dacă, uneori nu ne dăm seama pentru ce motiv facem o acțiune sau alta. Nici un act comportamental nu apare și nu se manifestă în sine, fără o anumită incitare, direcționare și susținere energetică [3, p.69]. Motivația reprezintă acele procese interne care determină activarea, orientarea și menținerea unor comportamente (Santrock, 2010; Slavin, 2006). Ea e resimțită de individ ca un fel de forță internă ce îl ajută să acționeze și să-și atingă scopurile (Sternberg, Williams, 2010). Totalitatea motivelor care dinamizează comportamentul uman. Un motiv este o

structură psihică, ducând la orientarea, inițierea și reglarea acțiunilor în direcția unui scop mai mult sau mai puțin precizat [6, p.199]. O componentă structural- funcțională specifică a sistemului psihic uman, care reflectă o stare de necesitate în sens larg [11, p.476].

Conform legii motivației, învățarea este o activitate esențial motivată și orientată spre cunoaștere, spre sensibil, spre rațional și comunicativitate. Motivația face ca învățarea să se producă și să se autosustină; este generatoare de energie; este raționalizatoare de timp; operează ca factor selector de scopuri și obiective; este raționalizatoare de efort și timp, stimulator pentru reușita/permanența celui care învață, incitator pentru noi experiențe de internalizare a valorilor.

Criteriile de clasificare a motivelor activității de învățare sunt numeroase și diferă de la un autor la altul. Cele mai concludente dintre ele, le vom enumera în continuare.

1. **Relația motiv-învățare-scop:** scopul reprezintă ceea ce-și propune să obțină subiectul prin acțiunea de învățare; scopul e orientat motivului și odată fixat, consolidează motivația care l-a impus. Când scopul este extern activității de învățare, eficiența ultimei depinde de semnificația pe care o are scopul propus pentru cel în cauză. Vorbim deci despre o *motivație extrinsecă*. Când însă scopul este intern activității, când învață din satisfacție, vorbim despre o *motivație intrinsecă*. **Motivația extrinsecă**, în care atractivitatea primară se acordă recompenselor de pe urma învățării, include următoarele motive:

- **dorința de afiliere:** dacă raportăm acest mobil la specificul vârstei subiecților aleși spre cercetare (preadolescenți), atunci el se manifestă prin **dorința de a fi împreună cu semenii, de a face parte din grupul lor**; conformismul e comportamentul des generat de acest motiv;

- **tendențele normative:** obișnuința de-a se supune normelor; societatea cere supunerea la o anume îndochinare socială (regulile grupului de colegi-semeni), iar elevul obișnuit să asculte, se supune;

- **teama consecințelor neascultării:** sentimentul de frică mobilizează elevul;

- **ambția:** dorința de a fi printre primii; exagerările la acest capitol pot duce la sentimente negative de concurență, ostilitate față de colegi „rivali”. Se recomandă stimularea „concurenței cu sine” cel de ieri, fără a învidia performanțele altora.

În cazul **motivației intrinseci** primează dobândirea de cunoștințe și însuși parcurgerea actului învățării de către elev. Și aici ne referim la curiozitate, aspirația spre competență, dorința de a deveni un bun profesionist pe viitor [2, pag.202-204].

2. **Conținutul psihologic al motivelor:** motivele care determină elevul să învețe iau întotdeauna forma unor variabile psihice: interese, sentimente, aspirații și convingeri. În acest sens deosebim motive *cognitive, de interes, de ambiție, de teamă*. Cele mai des vehiculate sunt:

- **motivație cognitivă:** ea derivă din activitatea exploratorie, din nevoia de a ști, de a cunoaște; forma ei tipică e curiozitatea;

- **motivația afectivă:** e determinată de nevoia omului de a obține aprobarea din partea altor persoane [2, pag.112].

3. **Criteriul valoric:** distinge motivele învățării în funcție de valoarea socio-morală a scopurilor:

- *motive sociale* (să fiu util oamenilor, să contribui la prosperarea țării, să contribui la bunele rezultate ale clasei, ș.a.);

• *motive personale: a) pozitive*: competență profesională, recunoaștere și prestigiu profesional pe viitor, pentru a satisface o dorință a părinților; sunt cele produse de stimulări premiale gen: laudă, încurajare; ele se soldează cu efecte benefice asupra activității; *b) negative*: sunt cele produse de stimuli aversivi - amenințare, pedeapsă; se asociază cu efecte de abținere, evitare; pentru a nu fi nevoie să muncesc, pentru a evita plictisul, ș.a.

Experimentele în domeniul educației au dovedit faptul că elevii, care, în mare parte, au fost lăudați, au învățat mai bine decât cei dojenți, iar ultimii, mai bine decât cei care n-au fost supuși nici unui control (E.B.Hurlock).

Motivația învățării constituie ansamblul factorilor interni ai personalității elevului care îi determină, îi orientează, îi organizează și susțin eforturile în învățare. Motivația pentru învățare, ca imbold spre învățare și implicare susținută în realizarea sarcinilor pe care le presupune această activitate, este rezultanta unui complex de factori, între care se includ factorii socio-culturali, convingerile și valorile personale și factorii contextuali, specifici unei situații de învățare (Pintrich, 1995). Ea reprezintă totalitatea factorilor care îl mobilizează pe elev la o activitate menită să conducă la asimilarea unor cunoștințe, la formarea unor priceperi și deprinderi; e una din cauzele pentru care elevul învață sau nu învață și ea poate fi și efect al activității de învățare.

Factorii generatori ai motivației pentru învățare

• **Factorii socio-culturali** acționează la nivelul normelor, valorilor, practicilor de învățare ce se constituie din zestrea culturală a unei persoane. Scufundat în această cultură, ca și copil, elevul interiorizează valori și practici, care se manifestă la nivel comportamental, printr-o modalitate de implicare în sarcinile academice.

• **Factorii contextuali** influențează orientarea elevului, fie spre dobândirea de competență în domeniu, fie spre obținerea doar a unei performanțe specifice. Printre factori se numără: tipul sarcinilor de învățare (cele aplicative sunt mai atractive decât cele decontextualizate), relația de autoritate în mediul, utilizarea formală și informală a recompenselor, modalitatea de evaluare, timpul acordat sarcinii de învățare, modalitatea de a lucra în grupuri de studiu.

• **Convingerile și valorile personale** au rol mediator între factorii contextuali și cei sociali, pe de o parte și comportamentele motivaționale, pe de altă parte. Cele mai importante convingeri care afectează implicarea în sarcinile de învățare sunt: expectanțele legate de autoeficiența în sarcină, teoriile proprii despre inteligență, tipul atribuirii făcute de valoarea acordată sarcinii de învățare.

Un studiu la această temă realizat de Emilia Calotă ne oferă o lista a factorilor care generează motivația pentru învățare, după cum urmează: încurajările profesorilor, utilitatea celor studiate, abilitățile de învățare, atmosfera în clasă, poziția pe care o are elevul în clasă, folosirea internetului. Două din motivele citate mai sus m-au inspirat la tema acestui articol, și anume: atmosfera în clasă, poziția pe care o are elevul în clasă. Asta pentru că în viziunea mea sunt două dintre motivele care generează nu doar motivația pentru învățare, dar vin să influențeze și formarea personalității elevilor în genere.

Învățarea e influențată de factorii sociali. Omul e o ființă socială și comportamentul său e influențat atât de cei aflați în imediata apropiere (grup-clasă, familie), cât și de normele, tradițiile și atitudinile grupului social, etnic sau religios din care face parte. Climatul socio-afectiv al clasei, interacțiunea elevilor, relațiile de competiție sau cooperare din cadrul grupului școlar influențează procesul de învățare al fiecărui elev.

Interacțiunile sociale școlare se dezvoltă în contexte de grup. Clasa de elevi, considerată un grup temporar, închis și formal, e constituită pe baza unor reglementări școlare și reprezintă unul dintre grupurile cele mai semnificative din viața copilului, având o imensă influență asupra membrilor săi. Interacțiunile sociale care au loc în clasă sunt în mod obișnuit publice și ritualizate.

Stimulii externi declanșează forța generală a motivației și demarează schema de achiziționare a cunoștințelor. Unul din motivele cele mai vehiculate ale învățării școlare este dorința de succes, motiv actual pentru toate categoriile de elevi. Dorința de succes e strâns corelată cu variabila de statusul sociometric deținut în grup, și se manifestă în acest context pe planul conduitei în forme diferite: dorința de a obține note bune, de a câștiga un loc de prestigiu în clasă, de a fi apreciat, de a întrece pe alții, de a depăși propriile rezultate. Aceste motive sunt stimulate direct de anturajul social, de grupul de elevi în care elevul își desfășoară activitatea instructiv-educativă.

Locul pe care-l ocupă fiecare elev în grup este de o importanță deosebită atât pentru dezvoltarea socială, cât și pentru impactul său asupra bunăstării și învățării școlare. Colegii, egal pot fi agenți de control, care intervin în lipsa educatorului, pentru a sancționa comportamentul deviant al unui coleg sau întăresc gradul de adecvare al unui comportament. Prin intermediul grupului de colegi, copilul obține validarea atitudinilor, intereselor, abilităților sau valorii personale.

Bibliografie

1. Anucuța, L., Psihologie școlară, Editura EXCELSIOR, Timiș oara, 1999.
2. Ausubel, D. P., Robinson, F.G., Învățarea în școală. O introducere în psihologia pedagogică, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1981.
3. Bodean, I., Motivația în procesul educațional: Ghid metodologic, Chișinău, 2011.
4. Boncu, Ș., Ceobanu, C., Psihosociologie Școlară, Editura Polirom, Iași, 2013.
5. Cosmovici, A., Iacob, L., Psihologie Școlară, Editura Polirom, Iaș i, 1998.
6. Crahay, M., Psihologia educației, Editura Trei, București, 2009.
7. Mahu, V., Problematizarea și motivația în procesul de instruire, Editura Știința, Chiș inău, 1992.
8. Roșca, Al., Motivele acțiunilor umane. Studiu de psihologie dinamică, Sibiu, 1943.
9. Sălăvăstru, D., Psihologia educației, Editura Polirom, Iaș i, 2004.
10. Vintilescu, D., Motivația învățării școlare, Editura Facla, Timișoara, 1977.
11. Zlate, M., Psihologia vieții cotidiene, Editura Polirom, Iaș i, 1997.
12. Santrock, J., Educational Psychology, Editura Mcgraw-Hill Education – Europe, 2006.
13. Seagoe, M.V., Learning process and school practice, Scranton, Pa., Chandler, 1970.